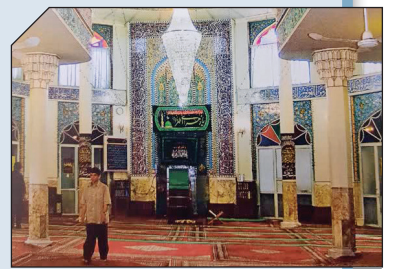

چال میدان و مسجد توبه کاران

نام قبلی: مسجد چالانچی و طالانچی
نام فعلی: مسجد امام حسن مجتبیٰ
محل: چهارراه سیروس

۲۰۰ سال قبل دزدان و مطربان پایتخت با این تصمیم که توبه کنند، مسجدی در چهارراه سیروس بنا کردند. این مسجد سال ۱۲۱۶ در دوره سلطنت محمدشاه قاجار ساخته شد و نخست به مسجد چالانچی خان و طالانچی خان معروف بود. امروز آن را به نام مسجد امام حسن مجتبی (ع) می‌شناسند و معماری بنا چشم هنر دوستان و گردشگران را به خود خیره می‌کند.

این بنای قدیمی که در خیابان پانزده خرداد شرقی، بالاتر از چهارراه سیروس، کوچه آل آقا واقع است در سال ۱۳۵۲ به همت امام جماعت وقت مسجد، حاج آقا منصور عاصمی و تجار محل مرمت و بازسازی شد. در واقع بنای قبلی به کلی از بین رفت و بنای فعلی جایگزین آن شد. همچنین این مسجد به دلیل قرار گرفتن در محله تکیه ملاغدير به مسجد ملاغدير هم معروف است. نصرالله حدادی، تهران‌شناس، درباره این مسجد می‌گوید: «نخستین بانیان مسجد امام حسن مجتبی (ع) چالانچی یا طالانچی بودند.

تا شهریور ۱۳۲۰ و سقوط رضاشاه، در ایران، مسجدی به نام ائمه‌نداشتیم و همه مساجدی که وجود داشت به نام بانیان آن بود، مانند مسجد سپهسالار، مسجد شاه، مسجد پیرزن، مسجد شاهزاده خانم.» حدادی برمی‌گردد به ابتدای روایت و می‌گوید: «این مسجد اسمش طالانچی یا چالانچی است. به زبان آذری غارتگر، دزد و سارق را طالان می‌گویند. همینطور به هر کسی که مطرب و نوازنده و... باشد چالان می‌گویند. روی این حساب مشخص است که مطرب‌ها برای توبه اینجرا درست می‌کنند.»

او اضافه می‌کند: «این مسجد تقریباً در بخشی از محله چال میدان بنا شده و فاصله‌ای با مسجد حوض ندارد و مشخص است که منطقه‌ای داش مشدی خیز بوده و این قشر از جامعه برای توبه از گناه این مسجد را بنا کرده‌اند تا شاهد روزگار روشن خود بعد از توبه باشند.»

مکه لوطی‌ها

در تهران قدیم زیارت آستان مقدس امامزاده داود (ع) میان پایتخت‌نشینان جایگاه ویژه‌ای داشت؛ سفری زیارتی که هر چند با مشقت‌های فراوان همراه بود اما روزهای آخر هفته که فرامی‌رسید تهرانی‌ها و روستائینان اطراف پایتخت بار سفر می‌بستند تا از مسیر یونجه‌زاری که راهی بود بس پرپیچ و خم خود را به بارگاه مقدس این امامزاده در روستای کن برسانند. اگر چه زیارت امامزاده داود (ع) محبوب اقشار مختلف تهرانی بود، اما جرگه لوطی‌ها بیش از هر قشر دیگر شیفته زیارت این امامزاده بودند. زیارت امامزاده داود (ع) برای بسیاری از آنها نقطه تحول زندگی‌شان بود. وقتی به بن بست می‌رسیدند و بار گناه روی شانه‌هایشان سنگین می‌شد، برای زیارت این بارگاه مقدس دل به مسیر کوهستانی امامزاده داود (ع) می‌زدند. علیرضا زمانی، تهران‌شناس، می‌گوید: «لوطی‌ها برای زیارت امامزاده داود (ع) آداب خاصی

چند روایت دست‌اول
درباره مکان‌هایی که لات‌ها پس از توبه
در آنجا زندگی تازه‌ای آغاز می‌کردند

داشتند. میان آنها رسم بود که دست کم باید هر سال ۲ بار به زیارت این امامزاده می‌رفتند. علاقه لوطی‌ها به زیارت امامزاده آنقدر پررنگ بود که امامزاده داود (ع) به مکه لوطی‌ها معروف شد و اگر قرار به توبه داشتند امامزاده داود (ع) یکی از انتخاب‌های اصلی آنها برای آغاز مسیر تازه‌ای در زندگی بود. «لوطی‌ها در مسیر برگشت از زیارت دست خالی به تهران نمی‌آمدند. محمود صدیه، یکی از لوطی‌های قدیم تهران، درباره برخی آداب زیارت و توبه در امامزاده داود (ع) می‌گوید: «لوطی‌ها به سفر زیارتی امامزاده داود «زیارت آقا» می‌گفتند. وقتی از مسیر پرپیچ و خم فرزند می‌گذشتند و به امامزاده می‌رسیدند، شب را هم آنجا به صبح می‌رساندند و پس از زیارت آقا در دل شب توبه می‌کردند. برخی هم وقتی از زیارت امامزاده داود (ع) برمی‌گشتند، معمولاً توت و یا میوه به عنوان تبرک با خود به تهران می‌آوردند.»

راز آه دل لوطی‌ها در هیئت ابا عبدالله

قدیم بی‌سیم در حوالی میدان خراسان کنونی نیز یکی دیگر از آن پاتوق‌های تغییر و تحول لوطی‌ها بود. جواد خان بابا از همراهان طیب بود که پس از تحول، هیئت‌دار شد و هنوز هیئت‌ش در محدوده میدان خراسان پابرجاست. اگر از هیئت مجبان‌الزهراس (س) که توسط مصطفی پادگان، راه‌اندازی و به یکی از پاتوق‌های لوطی‌های اهل هیئت تبدیل شد بگذریم، اشاره به زیارت شاه‌عبدالعظیم حسنی ضروری است. برخی از لوطی‌ها نیز ارادت خاصی به زیارت شاه‌عبدالعظیم داشتند. محمود صدیه، از لوطی‌های قدیم تهران، می‌گوید: «آستان شاه‌عبدالعظیم حسنی هم پاتوق برخی از لوطی‌ها برای زیارت بود. مانند حسین رمضان‌یخی که چنان شیفته زیارت شاه‌عبدالعظیم بود که حتی در دوران حبس از زندان مرخصی می‌گرفت تا آخر هفته به زیارت شاه‌عبدالعظیم برود.»

طیب حاج‌رضایی دسته‌ای از مسجد راهی خیابان می‌شد که بیشتر سینه‌زنان آن از جرگه لوطی‌ها بودند؛ برخی از این لوطی‌ها پای مراسم سخنرانی مرحوم سیدابوالقاسم شجاعی، از وعاظ مشهور پایتخت، توبه کردند. هیئت ابوالفضلی‌های باغ فردوس که به هفت برادران یا هفت کچلون، از لوطی‌های معروف تهران، تعلق داشت هم یکی دیگر از پاتوق‌های لوطی‌ها بود؛ هیئتی که هنوز پابرجاست و سه‌شنبه‌ها در حوالی مسجد مظفری برگزار می‌شود. در یکی از جلسات عزاداری این هیئت بود که مسیر زندگی لوطی‌های بسیاری چون محمود صدیه‌ای که اکنون کلیددار مسجد مظفری است تغییر کرد.

هیئت عاشقان حسینی متعلق به احمد جاوید که خود از جرگه لوطی‌ها بود و پس از توبه در مسجد مظفری محله باغ فردوس مولوی این هیئت را راه‌اندازی کرد، یکی دیگر از پاتوق‌های لوطی‌ها و محل تحول برخی از آنها به شمار می‌رفت. هیئت جواد خان بابا در محله

محرم و صفر که می‌شد انگار از دنیا و متعلقاتش دست می‌کشیدند. آنها را می‌دیدید که اگر چه رخت و لباس‌شان با ظاهر معمول هیئت‌ها فرق دارد اما پیش از دیگران پای کار آمده‌اند تا چراغ هیئت عزاداری ابا عبدالله‌الحسین (ع) روشن بماند. لوطی‌ها در تهران قدیم پای ثابت برپایی تکایا و دسته‌های عزاداری بودند و سهم بسزایی در سیاهپوش کردن محله‌ها و علم‌کشی داشتند. در همین هیئت‌های عزاداری و روضه‌ها بود که دل‌شان می‌شکست و مسیر زندگی‌شان تغییر می‌کرد. در تهران قدیم هیئت‌ها و جلسات روضه بسیاری به پاتوق لوطی‌ها تبدیل شده بود و گاهی بانی برخی از هیئت‌ها و دسته‌های عزاداری هم لوطی‌هایی بودند که پیش‌تر توبه کرده و با راه‌اندازی هیئت بستر توبه دیگران را هم فراهم می‌کردند. در گذشته، مسجد مظفری در محله باغ فردوس مولوی حیاطی وسیع داشت که دهه اول محرم محل برگزاری هیئت حسین رمضان‌یخی بود. روزهای تاسوعا و عاشورا با حضور

